

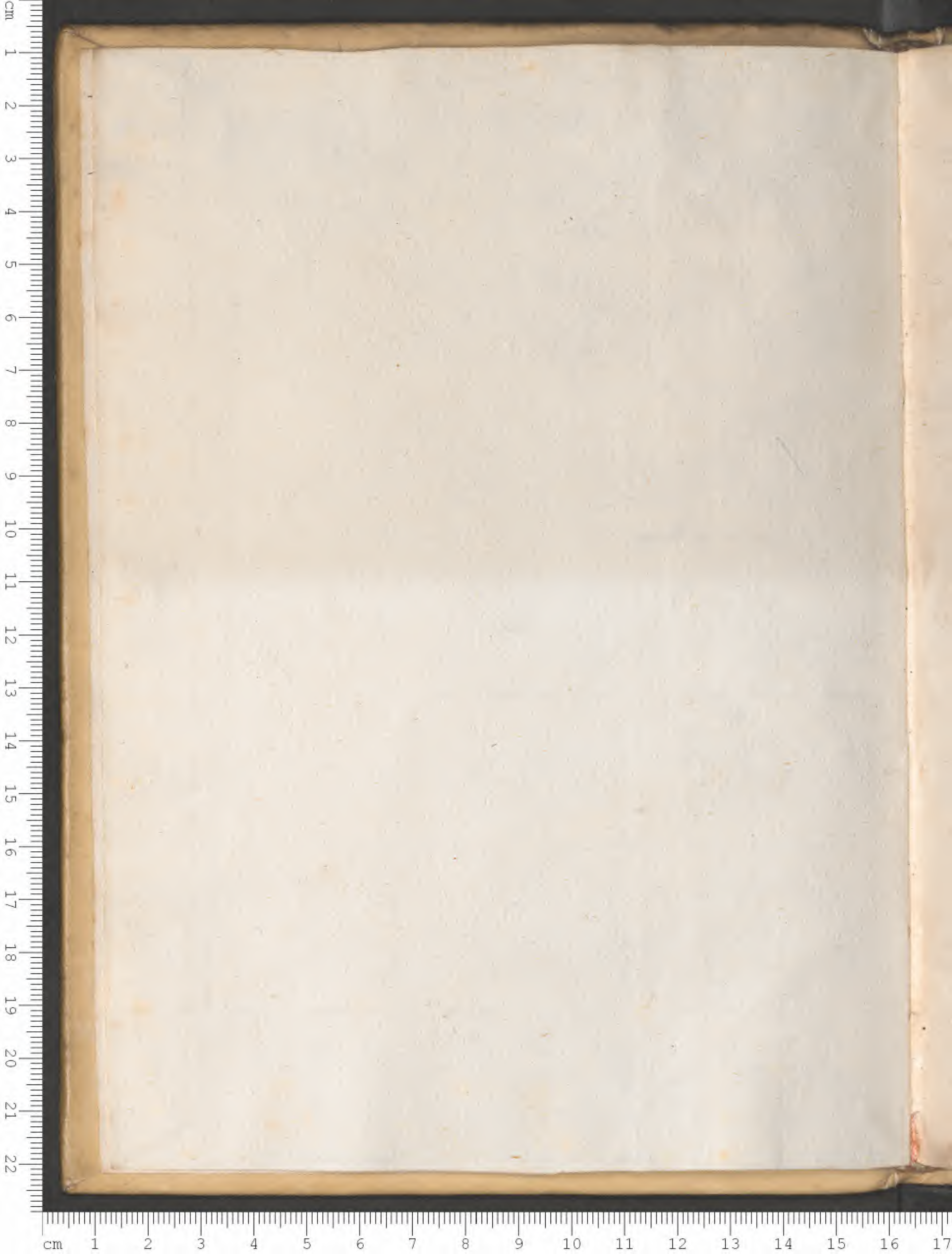
C. I. P. O.

~~E. 49~~

¹⁵~~E.~~ 297.

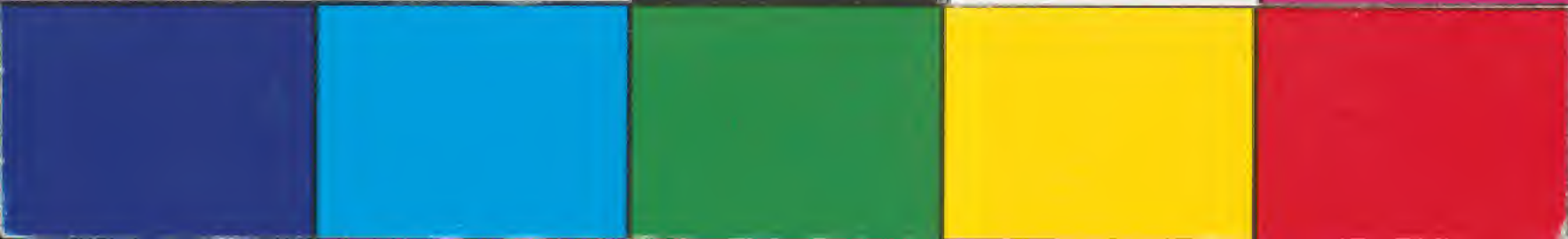
~~297~~

(Dannon 62)





MAiores nostros Angele mi suauissime non
 admirari & maximis prosequi laudibus nō
 possum. Cum tantam ī eis animi magni-
 tudinem atq; constantiam fuisse ituear: ut litterarū
 ac doctrine studia simul & rerum tum publicarum
 tum familiarium negotia capefferent. itaq; cōplecter-
 rentur ut eos neq; subtilitas neq; discrimen neq; oc-
 cupatio deterreret. Quin adeo sedulo adeo prudē-
 ter adeo provide suam impartire dilligentiā ut qua
 in re magis excelluerint non facile dignoscas. Tāto
 quippe cum ordine & ut ita dicam persūmoia suum
 distribuissē tempus uideēt ut ex ocio negotium &
 ex negotio occium nullum amitterent. Horū uesti-
 gia cum uirili pro parte & quantum hac etate fieri
 potest te longe imitantē aspicio. tibi promutua no-
 stra beniuolentia & caritate congratulor. Nam eo
 pacto magistratus & P. exeres munera ut & libros
 ne omittas & domestice rei curā suscipias. Maiorē
 autē in modum me tua quedā sedulitas & accuratio
 ppenla delectatī quā in adducandis precipue filio-
 lis tuis recteq; pro etate morandis adhibes. Id sa-
 pienter equidem & summa cum ratione puidisti ut
 uirtutem & honestos mores a teneris ībuerēt ānis.
 Certum medius fidius ac stabile legatum. Nam cū
 reliqua momentanea ac fugatia bona & quedā for-



tune ludibria sint. uirtutis profecto cōstans eterna
& nostra est possessio. Sed quid opus est meis hec
efferre sententiis. adest eruditissimus & clarissimus
auctor. Plutarchus qui rem omnem de hac ipsa de
qua loquer in institutione a uertice ut aiūt ad calcē
non minus acute quē sapienter explicabit. Eū nu-
per ex greco latinum feci tuoq; nomini dedicaui. su-
scipies autem opusculum cuius & si per interpretis
uitium minus luculēta fortasse sit dictio sentētiarū
tamen ellegantia & pceptis diuino quoddā modo
abunde lectabere. Habebis enim unde & animum
legendo dimulceas & tuos educādo instruas. Qua
in re abste peto magis atq; magis oro ut illustrissi-
mo in primis. Criscolore gratias habeas suumq; atto-
llas ad sidera nomen. Quoniam eius uiri opera si-
mul & humanitate factū ē. Vt grecarū splendor lit-
terarū ad nostros redierit homines quos ob earum
ignorationē non parue dudum iuoluerat tenebre
Sed de his alias Pultarcū audiamus

Quid nam est quod de ingeniorū liberorum
educatione dicere quispiam posset. Quarū
ue rerū usu. ii. morū pbitatem euasuri sunt
Eya consideremus ante omnia de ipsorū pcercatiōe
fortassis pīcipium fecisse pstabit. Si quis igitur il-
lusiuii esse natoz pater optat id ei proponendum
arbitror. ut ne uilibus aut abiectis se se deuinceat
mulieribus quales meretrices sūt aut pellices. Qui

2
bus. Nulla ex matre & patre inata est macula eos
quoad uita superfit in delenda quedam ingnobili-
tatis conuitia cōmittant que increpare carpereq; uo-
lenteibus in promptu magnopere sunt. Sapiens in-
miz is extitit poeta. Quisquis infelices ait esse, p-
gnatos. Cum nequaquā recte sui generis fundamēta
iaciantur. Pulcher igitur libertatis licentie ac thesaurus
est, bonis pceratum esse parentibus. Que res his
plurimi fieri debet qui legitimam exoptant, plem
sobolem. At qui simulati & nūmoz istar ficti ge-
neris arrogantia, falli deprimiq; natura solet. Quo
circa rectissime cecinit il Poeta, qui hunc in modum
inquit Sceleris parentum mens usq; sibi conscia, for-
tissimum quoq; captiuum trahit uirum. Quēadmo-
dum iactātia simul & fastum referti sunt. Quibus
claris nasci parētibus obtigit, eam ob causā filium
Themistoclis chiophātum multociens in multitudi-
ne dixisse ferunt. Quicquid il expeteret ab Atheni-
ensium populo, mox approbatū iri. Nā q̄ ille uellet
& mater themistodes que uero Themistocles ea-
dē & uniuersus atheniensis populus. Dignissimū
est eam aīmi magnitudine lacedemonioz collauda-
re, qui eorum id circho regē archidamum pecuniis
multauere q̄ pusilli corporis mulierem matrimonio
capere passus erat. Sub ide dicētes q̄ ille nō reges
sed regiam eis edere cogitasset stipem. Post hec de
inceps dicat Quod nostri maiores. Quid nā illud



est ut qui se mulieribus generande gratia sobolis
admovent ii omnino sobrii aut uino saltē modestissi
me delibato congressum faciant: quibus enim ex ii
tio ut a genitoribus p ebrietatem seminarent acci
dit ii uini auidi ac temulenti ni mix esse solent.
Ea, ppter cum Diogenes quedam ex temulentia ali
enate mentis adulescentulū discipere cerneret, adu
lescentule inquit ebrius te seminauit pater, & de ge
nitura quidem hactenus nunc uero de ipsa iam de
genda uita detur explicandum

Eneraliter equidē quod artibus ac scientiis
de uita degenda dicere cōsueuimus id etiā
de uirtute dicendum. Tria esse que ad ope
ris pfectionem ricte obeundā concurrere oporteat:
naturam, rationem, cōsuetudinem, rationē disciplinā
uoco consuetudinem uero exercitationem initium a
disciplina usus ab exercitio ac meditatione fiet.
Ex omnibus autem absolutio cōprobatut. Sin istoy
pars ulla defecerit necesse erit hac claudam eē uirtu
tem. Ceca enim est sine disciplina natura. Absq
natura disciplina manca res existit. Imperfectum
quiddam extat, si ambobus his careat exercitatio.
Nam sicut in agroꝝ cultura bonam in primis esse
tellurem oportet, tamen serendi peritum agricolam,
de hinc optima semina, eodem modo telluri naturā
agricole pceptorē, seminibus studioꝝ institutiones
ac precepta conferes. Que omnia in eoꝝ animos

conuenisse ac aspirasse contenderim quos uniuersi
decantant. Pythagoram dico. Socratem. Platonem. &
quisquis eternam consecutus est gloriam. Ingentis
certe felicitatis & diuini fauoris est. sic cui singula
hec diu contulerunt. Quod si quis haud idoneum
existimant ingenium. postea qui doctrinā. & rectā
ad uirtutem natus est exercitationem. ingentes na-
ture defectus. Ut fieri potest non remittere magnū
in modum ymo uero prius erare se sciat. Socordia
enim nature uires perimit. doctrina tollit ignauia.
facilia quoque ipsos fugiunt negligentes. Difficilia
uero cura se diligentia capeffuntur. quē expeditissi-
ma quēque efficax sedulitas pariter ac labor existat.
Cōpluribus in rebus facile si conspexeris disces.
Aquarū enim gutte lapides cauant. ferrum & es ma-
nuum tactibus obteruntur. Carpentorū rote sum-
mis inflexere uiribus. haud ullo pacto pristina repa-
rare rectitudinem possunt. Curuatas ystrionum
uirgas nullo dirigere modo licet. Quin factus p-
ter naturam labor nature uim superabit. An hec dū
taxat diligentie potestatem indicant. minime ymo
uero & infinita cetera si quod fertile natura solum i-
cinere deditur squalet in cultum quoque natura pre-
stantius est eo magis si per occium ac negligentia
omissum erit perditur. Est ne quispiam infecundus
& supra modum asperior ager at cultus generosos
dedit fructus. Que nam arbores sunt que edidite

late neglectui non simul & torte pululent & steriles
pſtent. cum cede rectum. affecute patrociniū fru-
ctuoſe ſint & magnopere fertiles que corporis forti-
tudo nec obtunditur & propter icuriam militem ac
malam habitudinem non parit. Que aut imbeci-
lia a deo noſtra. que per executiones atq; certami-
na ad maximas non augeatur vires. qui uero equi
a primis benedomiti annis ſuis non obſecuntur ſe-
ſſoribus. qui autem indomiti perſtant nō ne ceruice
duriffimi & animis feroces euaserunt. Et quid ad-
mirari cetera opus eſt. Cum trūculētiffimas ſeras
laboribus mittigari manſueſieri plerūq; cernamus.
Bene theſalus ille qui cum interrogaretur qui nam
abietiffimi theſalorū eſſent. qui bellicarum quietem
rerum agunt inquit. Et quid multis opus eſt uerbis
Conſuetudo eſt que longeva permaneat. Si quis
propriās familiares ex conſuetudine uirtutes agat.
is nullo aberare poſſe modo uidetur. Qua in re u-
nico uſus exemplo amplius de hiſce rebus plixiora
enarrare deſinam. Lurgus ille ſemper tantoꝝ legiſ-
lator geminos ex iiſdem parentibus catulos ſuſcipi-
ens haud ſimilibus eddutaui moribus. Alter enī
elueoē luxuriaq; ſolutum. Alterum indagine ſaga-
cem & uenationibus idoneum redidit. Poſtea cum
aliquando lacedemonii unum in locum conueniſſēt
Ad parandā inquit uirtutem uiri lacedemonii igēſ
eſt momentum conſuetudo diſciplina. doctrina. &

4
uite institutio. Que uobis illico manifesta ueniret
esse faciam duos subinde catulos ad aducens cum olam
in medio lepore que coram eis posuisset. alter quidem
in leporem. alter in olam magno erupit impetu.
Cum autem lacedemonii nundum quid nam id sibi
uelet coniectarent aut quoniam catulos ostenta-
ret. Hi ambo dixit isdem orti parentibus ceterum
diuersam uite consuetudinem assecuti alter gulosus
alter uenator euasere. De uita quidem ac consue-
tutine satis.

Consequens est ut de educatione dicatur.
oportet ut mihi profecto dicendum uidetur
ut matres filios edducant eisque ubera porri-
gant. Quoniam maiori cum caritate & impensa
magis diligentia nutriunt ut que natos ex intimo
& ut dici solet ex unguibus amant. Nutrices uero
& alone suppositam quendam ad scriptamque beniuo-
lentiam habent. ut pote mercedis gratia diligentes.
Quod matres eos quos progenuerunt nutrire ale-
reque conueuiat. ipsa etiam natura demonstrat. unicuique
enim animantium generique paruit id circho simul
& lactis alimenta supeditauit. Eius quoque sapien-
tem fuisse providentiam constat que duplices muli-
eribus mammas addidit. Ut si gemelos peperisse
contigerit duplices ad alendum fontes haberent.
Preterea ut maiorem in eos quos precreassent amore
beniuolentiamque fouerent. Quod medius fidius

haud iniuria factum est. Victus enim cibiꝫ soda-
licum quoddam beniuolentie & amoris incrementū
existit. Nam & bellue dum a sociis pastus auel-
luntur magnum pre se ferre desiderium videntur.
Danda presertim opera ut matres quemadmodum
enaratum est filios educant. Sin id facere neque-
rint uel propter aduersam corporis ualitudinem id
nāq; impedimento esse poterit ut propter aliorum
studiū gignendoy alūnas ac nutrices non uiles eq-
dem aut aduenticias uerum quem maxime idoneas
probasq; suscipiendas esse censeo. Primū quidem
moribus instructas patriis. Sicut enim infantū
membra simul ac nati sunt formari cōponiq; debēt.
ut recta minimeq; obliqua fiant. ita pueroy mores
principio apte concineq; fingere cōueniet illa nāq;
nouella etas ad fingendum facilis & tenera est &
ipsorū animi dum molles adhuc extant discipline
mellius instillantur. Difficilius autem que dura
sunt moliuntur ut enī mobilibus sigilla ceris īpri-
mūtur ita & doctrine. dum puerilis adhuc animus ē
inſculpuntur. Aptissime igitur diuinus ille Plato
nutrices admonuisse uidet ut ne triuolas aut turpes
pueris fabellas narent. ne illorum animos ex initio
stulticia & corruptis imbuant moribus. Pulcre igit
Focylides poeta monuit. Dum tener est gnatus ge-
nerosos instrue mores. Illud etiam ne omittatur.
Dignum est ut adolescentulos scilicet qui alumni

5
ministraturi cōiūcturiq; sint. tales in primis inquiramus. ut boni ueniant instituti moribus. De hinc paternū sermonē & expedita pronuntiare uerba sciānt ne barbaris uocibus aut deprauatis moribus intincti aliquod ex eis uitium reportent. Haud ē ab re. illud uixitatum sermone prouerbium. Si claudus uicinus habitaueris & ipse claudus ambulare discēs.

Postq̃ eo peruentū etatis erit ut iam pedagogis cōmitti pueri debeant. Hec ad eorū institutionem omnis habebitur diligētia. ne māncipiis aut barbaris aut perfidis & inconstantibus filios tradere se nesciant. Cum irridenda uehementer hoc tempore multorū adsit consuetudo. Prestantes si quidem seruos nati hos quidem agricultores designant illos naucleros alios mercatores quosdam rei domesticæ dispensatores. Nonnullos feneratores. At si quem tumultum securam & ad omnē rem gerendam prorsus inutilem seruum reperit. huius cure natos committunt frugi uero pedagogum talem esse natura oportet. Qualis Achilīs pedagogus phœnix erat. Quem idcirco peleus ut est apud Homēz Achilles cure prefecisse dicitur ut ei dicendi pariter ac faciēdi ductor foret atq; magister.

Maximum omnium lōgeq; primariū dicturus accedo. inquirendi filiis preceptores quorū

uita nullis obnoxia criminibus irreprehensibiles mores.
& optimum experimentum. Honestatis enim fon-
tem atque radicem esse liquet, legitimam consequi di-
sciplinam. Ac ueluti coloni sepes arbusculis circū
ponūt, ita & equissimi preceptores cōsona pueris in-
stituta & admonitiones consereunt. Vnde rectissi-
ma morū genera pululent. Nunc uero respuendi
stomachandiq; nonnulli sunt genitores, qui priusq̃
ullam ex preceptoribus experientiam sumplerint,
hominibus aliquādo improbis imperitie ac ignorato-
riis in signis liberos cōmendant & si per ignoran-
tiam factum fuerit ridiculum tamen est. Illud autē
extreme certe stulticie. Quid nam inquires. Qui-
dam enim quēquē dicentibus peritis aliquorū insci-
ciam improbitatemq; cognorint. Idq; presenserint eis
tamen suos commendant pueros. Nonnulli placidis
eorū uicti blanditiis. Sunt qui rogantium amicorū
gratie tribuant. Qua ī re simile quipiam fatitāt
ut si quis egroto laborans corpore doctum ac saluti-
ferū omittens medicum, ut amici gratiam inde eat ī
peritum dilligat a quo fortassis impernitiam detur.
Aut prestantissimo gubernatore dimisso obsecran-
tibus amicis probet ignarū. Proch iupiter diūq; oēs
est ne paterne quispiam appellationis qui pluri
obseruantium gratiā quē liberorū erruditionē faciat.
Haud ab re quod antiquus ille crates dicere solebat
qui si licuisset ubi in altissimam urbis partem cōsen-

6
disset se nociferaturus aiebat. Quorsum inuitis
homines qui omne in cōparandis pecuniis studium
facitis, filiorum autem quibus eas derelinquetis par
uam sane curam suscipitis. Quibus addendū eē
cenſeo, q̄ ii patres aut aliter faciunt, quē qui magnā
calceorū sedulitatem habent. Cum interim pedē
ipsum paruipendant. Multi sunt parentes ī q̄bus
adeo numorū pariter & filiorū odium īteruit. Vt
ne maiora īpendant ſalaria, nullius exſtimationis
homines eorū natis deligunt uiliſſimorum discipli
nam preciorū inſectantes. Ob quam & ariſtipus
haud inſulſſe quin urbano plurimum ſermone q̄ndā
mentis inopem patre carpiſſet. Quopiam enim ex
eo percontante q̄tam inſtruendi gratia ſili mercedē
poſtularet, mille dragmas dixit Ille uero, o. Hercu
lem ait, per magnum poſtulatū. Seruum enī mille
cōparare mille drachmis poſſum. Duos igit̄ inq̄t
habebis ſeruos & filium & quem mercha beris. Et ut
ſumatim dicam quonāmodo abſurdum nō ē noſtros
quo dextera cibos capiāt ita aſſuefecisse. Vt ſi leuā
protendant, continuo increpemus, nullā autē facere
prouidentiam, ut idoneas atq̄ legitimas audiāt di
ſciplinās. Quid autem ſi admirandis accidat pa
tribus. Poſtq̄ filios male nutrierūt maleq̄ inſtruxe
runt dicere agrediar. Nam cū ſumpta uirili toga
ſalubrē ac bene iſtitutum uiuendi ordinem aſpernā
tes ad imodeſtias ac ſeruiles ſeſe precipitauerit uolu

ptates. Tunc ita liberos erudisse penitet. Cuique
nulla est utilitas, sese ob illorum peccata scrutari.
Hii enim assentatores parasitosque recipiunt indecore
ac execrandos homines & perniciosos iuventutis e-
uersores. Illi scorta meretricesque superbas atque sum-
ptuosas redimunt. Alii ab somniis, & exquisitis se-
rculis dies peragunt. Quidam in alea, pacissimis
uel sodaliciis uti naufragi demerguntur. Nonnulli
iuuenilibus se se magis applicantes malis adulteria
libidinesque complectuntur. Et unitam morte uolupta-
tem existimant. Verum enim vero hi si cuiuspiam phi-
losophi consuetudinem habuissent haud talibus, perfecto
rebus animum induxissent quin id.

ADIOGENIS preceptum didicissent, qui uerbo quod-
dam grauius re autem uere comune faciens ait. Me-
rettricem ingredi domum ut perdiscas quae indi-
gnissimarum rerum precia nullam pre se ferunt excellentiam
Et ut scite dicam uaticinari magis quam admonere iure
me existimas, unum in hac re, primum medium atque po-
stremum esse uerticem asseuero, ut honeste uite re-
gula & legitima sit eruditio. Hec esse quae ad uir-
tutem ac beatitudinem plurimum ferrant adiumentum.
Cetera quidem bona humana quedam esse pusilla
que & indigna quae tantis insectemur studiis. Pulchra
medius fidius est nobilitas. Sed maior illud nostrorum
bonum existit. Preciosae quippe diuitiae. Verum
ea est fortunae possessio. Cum eas & habentibus

multociens auferat & minime sperantibus afferat.
Magne insuper opes signum quoddam & nota fa-
cinorosis seruis & calūniatoribus iacent. Quotiens
oculos sagitare adoririq; concupierint & quod ma-
ximū est. Hee quoq; sceleratissimis cōmunes homi-
nibus sunt. Gloria uēsta quidem res sed inconstās
minimeq; stabilis. Forma precipuum quoddam &
pro qua uendicanda magnopere decertetur. At ca-
duca paruoq; durans tempore. Preciosa quippe sani-
tas. Vez permutationi prorsus obnoxia. Cō-
cupite sane uires & in beatitudinis partem collau-
date. Sed facile haud egritudine aut senectute
contabescunt. Si quis omnino corporis robore glo-
rietur. Sententia se falli discat. Humana si quidē
uis pars quota pro ceteris extant animantibus.
Elephantes inquā tauros atq; leones. Nostreis au-
tem in rebus sola immortalis & diuina est eruditio.
Ex inuniuersis duo humane nature per quam pecu-
laria bona sunt intellectus scilicet & ratio & intelle-
ctus quidem imparat ratio autem obsequitur. Hūc
nullus fortune tollet incursus. Nulla calumnia di-
strahet. non egritudo corūpet neq; senectus ullis affli-
get nocumentis. Solus intellectus ē qui uetusta-
te cōfectus re pubescat. Cūq; reliqua omnia tem-
pore diminuantur. Scientia senectutis augetur.
Bellum singula torrentis. Istar trahens & omnia
ferens solam doctrinam nequit eripere. Quocirca

philosophum stilponem illum Magarensē memo-
ratum captam urbē solo equasset memoratu dignū
fecisse responsum autuo. Nam cum demetrius ca-
ptam urbem solo equasset, & stilponē interrogauit.
Nunquid suorū quicquid amisisset. Cui Stilpo haud
equidem inquit. Bellum enim nulla ex uirtute spo-
lia ducit. Concors huic & consentaneū illud So-
cratis uidetur esse responsum. Nā cum Gorgias
ut arbitror percontaretur an persarū regem felicem
esse putaret. nescio inquit quātum uirtutis habeat ac
discipline perinde hac in hisce non aut fortune bo-
nis persistat beatitudo.

Etearū quēadmodum nichil filiorū eruditioe
propensius & codicibilis faciendum esse
moneo ita incorrupte ac salubri pariter insi-
stere oportere discerim, ita ut liberi a popularibus
& laudatiuis quā procul nugis abducant. Nā quā mul-
titudini collibuerit is sapientibus displiceat oportet
bit. Testis ē euripides ita dicticitās. Iners ego sum
meos in uulgum uersus dare. Modicis uero ac equa-
libus sapientior. Et pfecto qui peritus contemptui
sunt. ii ad porandum in multitudine magis idonei
habentur. Qui enim ad turbulentissime gratiam
& beniuolentiam plebis in eundam sua cōstituerit
exercitia eos ut plurimum prodigos & uoluptatis
auidos intueor. Est iure quidem ac merito. Nam
si quis uoluptatem aliis compararet. honestatem ne

8
gligit is certe rectas atq; salubres delectationes suas
anteponere. aut p uoluptuosis modesta sectari nu-
llo modo poterit.

D hec ne pueri dicant ex tēpore cauēdum
erit. Quod enim in cūulto ac temere di-
ctum factum ue sit id pulcrum esse nequit.
Vtq; in prouerbio est. difficilia honesta sunt. Impre-
meditati quoq; sermones plurima leuitate in curiaq;
referti neq; unde sumendum exordium neq; ubi ter-
minandum facile conspiciatur. Propter alia delicta
quibus extemporarie dicendum est ii ad imoderatā
q̃ clam incidunt multiloquentiā. Cōsiderata uero
meditatio orationem econgrua uagari mensura nō
sinit. Periclem ut accepimus ad perorandum con-
uocanti multociens populo nequaquā audisse cōstat.
quod imperatum se esse diceret. Eodem modo &
eius in re. P. emulator demosthenes cum ad consulē-
dum arcesseretur a populo restit. Non enim in-
structus sum ait. Hanc nullo cum auctore menda-
cemq; traditionem esse fortasse quis dicet. Verū i
oratione contra midiam cogitationis utilitatē palā
adduxit. Hunc in modū inquit. Ego uiri Athe-
nienles considerasse me fateor & q̃tum in me situm
est. Prime ditatum uehementer esse non ificior.
Miserandus enim certe forem. si ita dispositus acce-
sissem. ut que de hisce rebus oraturus sim. i conside-
rata preterissem. Hec uero id nūc dico ut sit oīno

expedita dicendi preparatio reprobanda, aut quo minus ab his qui eam exequi rem digne possunt habenda sit exercitatio. Sed hoc iuuenili parte faciendum quoad uirilis succedit etas. Hec ut in excedenti dicat. Dignum arbitror. At cum elloquendi uires radices egerint. Tunc ubi tempus aduetarit orandi libertatem impartire conveniret. Sicut enim qui longo tempore in uinculis coniecti fuerint. Si posterius solvantur. Ob diurnam uinculorum consuetudinem ambulare nequeunt. qui ymo clandestis incedunt pedibus ita & qui sermonem diutius astrinxerunt. Si quando loquendum extimplo fuerint nichilominus eundem interpretis stilum observant. At si quis pueros ex tempore dicere sinat extreme causam garulitatis instituit. Miser quidam pictor cum suam appellam ostenderet ymaginem hanc modo pinxi dixit. Cui appelles & si taceas inquit hanc subito depictam esse intelligo Demiror autem quonam pacto non plures huiuscemodi depinxis.

Tu ut ad priorē materiam referatur oratio. Sicuti theatralem ac tragicam ita & depressam ac humilem dicendi rationem euitandam fugiendamque prorsus admoneo. Tumudum namque orationis genus civile nequaquam est. Tenue uero nusquam monet quemadmodum enim corpus non solum icolum. Verum etiam bone habitudinis esse oportet ita & orationem non modo non egram sed etiam robustam

9
Nec ita per iracundiam affici ut belluarum animos induamus. Que ex omnibus philosophie bonis antiquissima iudico. Generosse enim secunda fere fortunam uiri officium est. Sine inuidia uero hominis bene instituti. Voluptates ratione superare sapientis. Iracundiam uincere non uilis profecto aut abiecti munus est uiri.

Eterum eos perfectos opinor esse homines qui ciuiles cum philosophia potestates que ante immiscere. Hos gemina sibi uindicare bona reor, ut scilicet eorum uita & ad communem omnium utilitatem in re. P. duceretur, & summa cum tranquillitate nullis obiecta fluctibus per sapientie studia uersaretur. Nam cum triplex uite genus existat. Vnum quidem actiuum. Contemplatiuum alterum. Tertium uoluptuosum. Hoc sane dissolutum & uoluptatis mancipium, belluarum & infimorum est hominum. Actiuum autem si philosophia caruerit ineptum est, & magnis delictis inuoluitur. Speculatiuum si ab actiuo se iungitur. Prorsus inutile. Experiendum igitur pro uiribus ut & publica attinere uidebitur. Hunc in modum pericles ciuilia tractauit officia, hunc in modum architas tarentinus, hunc in modum dionysiracius & thebanus Epamium das, quorum utrumque, Platonis constat fuisse discipulum.

Ircha disciplinam quid amplius imorari deceat nescio nisi quod preter ea que dicta

2¹⁰

sunt. conducibile immo uero necessarium existit. ut
ad adipiscendos antiquorum codices ne parum diligen-
tes sint. Verum ii. pro agricolarum more coligendi.
Nam ita discipline instrumentum non librorum pos-
sessio sed usus & exercitatio est sicut & collendi sci-
entiam ab tellure non autem uomeribus & reliqua
suppelectile conseruari contingit.

Corporis certamina ut contemnantur ne di-
gna quidem estant. Sed ad eius rei prece-
ptores ut ad ipsa quantum satis erit elaborent
pueri dimittentur. quo & apta quedam membrorum
compositio simul & robur acquiratur. Bona enim
in pueris corporis habitudo. bone quoque senectutis
fundamenta iacit. Sicut hiemi necessaria per senē-
ritatem parare conuenit. ita & boni mores & optimū
ad senectutem uaticum modestia in ipsa iuuenta
reponentur. Adeo autem per inde ac in cella qua-
ddam: reseruandus est corporis labor. ut ne fragiles
leuiterque cedentes ad doctrine studia fatigari succū-
bant. Hostes enim disciplinarum ut a Platone dictum
est labores atque somni.

Vid his tantum insisto. cum ad id quod dictis
principaliter est explicandum summo ducar
studio. Militaribus namque certaminibus
pueros exercere debebunt. Ut in iacendis astis
tractandis arcubus uenationibusque magnopere con-
tendant. Victores eorum quos bello deuicerint:

10
bona sibi ipsis premia esse proponunt. Bellum edu-
cantem in umbra corporis habitudinem repudiat.
Macilentus autem miles bellicus assuetus certami-
nibus pugiles & structas prelio propulsat accies.

Vid agis dicet quispiam? tu cum de inge-
niorum educatione liberorum ductum te pre-
cepta sponderis postmodum in opes ac
populares ita uideris pretermisisse. Ut solis isti-
tutionem locupletibus exhibere cogites. Quibus
occurere haud certe difficile. Ego namque ipsam hanc
institutionem communem omnibus ac utilem esse ma-
xime uellem uerum si qui propria laborantes indigentia
meis uti comonitionibus nequierint. fortunam non
autem me consulentem accussent. Emitendum idque
pro uiribus ut optima pueris uel ipsis etiam paupe-
ribus fiat educatio. Sin autem possibili saltem poti-
endum erit. Et ista quidem que grauitur in sermo-
nem obicui possunt abduxi. ut que ad rectam iuue-
num instructionem ferunt deinceps adiungam.

Elud igitur assero ad honesta pueros exer-
citia non plagis aut uerberibus: sed monitis
atque rationibus adduci oportere. Omitto
enim ea seruos magis docere quam liberos. qui durati
rigescunt. & ad labores sustinendos: nunc ob pla-
garum dolores nunc ob contumelias horrent: libera-
libus autem pueris maiores laudes ac uituperia quam
uerbera commoditatem afferunt. Ille enim ad honesta

concitant. Hec a turpitudine cohibent. Mixtum
uero & alterius utendum erit obiurgationibus & la-
udibus. Post quod uehementer obiurgarint pudore
agendum erit. Rursusque laudibus reuocabant.
Is muttande nutrices erunt que ubi infantes lugere
coegerint, ubera denuo ad eos solandos admouent.
Cauendum autem erit ne in modicis ellati laudatio-
nibus intumescant, quonia nimis demoliti laudibus
franguntur.

Plerosque iam ego patres uidi quibus amor
nimis ne amarent causa extitit. Quid est
quod dicere uellim ut exemplo luculentior
fiat oratio? Nam cum hii festinent ut filii in cun-
ctis occius antecedant, in mensos illis laboris adici-
unt, sub quibus deffessi coruant & alioquin podere
molestiaque oppressi doctrinam minus mansuete per-
cipiunt. Plaute enim cum modicis alantur aquis quod
multis suffocantur. Eodem modo animus cum me-
diocri uegetetur labore, sub nimio demersus oppri-
mitur. Ab continuis igitur laboribus danda quedam
pueris respiratio. Reminisci enim oportet nostram
omnem uitam in remissionem ac studium esse diuisam
Quocirca non uigiliam modo uerum etiam sonnum
esse repertum non bellum solum sed & pacem non
hiemen sed & tranquillitatem, non operculos sed fe-
stos etiam dies & ut generatim loquar, laboris con-
dimentum est otium idque non in animantibus modo

11
sed & in his que anima carent fieri cōspicies. Arcus
enim lirasq; remittimus. ut tendere possimus. Ac
sumatim corpus quidem indigentia & replemento
animus uero remissione ac labore conseruat.

I N crepandi quippe merito sunt genitores.
qui pedagogis atq; p̄ceptoribus filios ita
cōmittunt. ut hi quid discant. neq; uideant
neq; protinus audiant. Qua plusq; opus sit delin
quūt. cum ipsi paucos intra dies experimenta susci
pere ac temptare debeant non autem ī mercinari di
spōsitione spem suam collocare. Nam & illi maiorē
pueroꝝ curam ac diligentiam facturū sunt. cum rōnē
ubiq; redituros se fore scient. Hoc in loco gratiosū
illud lepidum ue stabulari dictum qui nulla alia ex
re equum adeo pinguescere q̄ regis oculo dixit.

N Vper omnia pueroꝝ memoria exercenda
consuescendaq;. Ea enim discipline quasi
quedam cella apenaria est. Quāobrem me
moriā matrē eē musaꝝ tradit ī fabulis: quasi uero
insinueret atq; demonstrent nullam a natura rē tan
tum gignere ac nutrire q̄tum memoria posse. Illa
igitur in utrāq; partem exercēdam siue ii a natura
memores siue contra obliuiosi fuerint. Nature si
quidem abundantiam coroborabimus. defectum ue
ro suplebimus. Cūq; illis ceteros. istis se ipsos
vincere contingiet. Preclare enim apud hesiodum
Paruula si tētes superadiecisse pusillus. Idq; frequē

6

peragas grandis cumulatúr acceruit. Illud uero
ne parentes lateat memoratiuam doctrine partē nō
modo ad perdiscendam. Vez & ad ceteras uite res
non minimam confere portionem. Nā rez gestaz
memoria ad futurorum consultationem exemplum
extat.

Reterea filii a uerboz turpitudine retrahē
di. Vt enī ait Democritus. Actionis ūbra
extat oratio. De hinc ut ipsi colloquio fa-
ciles & in obuios cōpelando suaues fiant preparan-
dum erit. Nam sicut graues in colloquio mores di-
gna in se contrahunt odia: ita & pueri carii sociis
redentur. si quesisti non pertinaces omnino nulliq;
cedentes exstiterint. Non solum autem uincere &
etiam uinci scire speciosum in hiis presertim rebus
in quibus uictoria detrimentum parit. Extat huius-
modi cadmea certe uictoria huius rei testem aducē-
dum sapientem habeo Euripidem. Qui in hunc mo-
dum locutus est.

Duobus obloquentibus cum altere furit.

Qui uerba frenat. is longe sapientior.

Eterz illa non minus q̃ superiora quā lōge
magis adulescentibus exercentia. Ea sunt
huiusmodi sine molitie uitam esse degēdā

Continendam linguam. Iram sibi subicere. Manus
cōprimere. Quale autem horz unumquodq; sit di-
spiciendum hec autem ab exemplis noctiora fient.

12
Et ut a posteriore prius exordiar plerique manus ad
iniusta sumittentes lucra ante actam effudere uitam.
Vt Gilipus lacedemonius. Qui quoniam pecuniarum
saculos soluerat sparte in exilium expulsus est.
Sapientis autem munus est ab nulla uinci iracundia
Adolescens quidam temerarius admodum & fasti-
diosus. Socratem calce percussit. Quobrem eum
molestie ferentis comites adeoque animi discrutatos
aspiceret. Vt ipsum per se qui uelent. Si me asinus
inquit calce pulsasset. dignum ne ut mutuo illi cal-
ces incuterent existimaretis? Quod tamen haud ille
prorsus effecit. At cum eum uniuersi probris insecta-
rentur calcitronemque nominarent suffocatus est.
Cum aristophanes multa in ipsum conuitia dissipasse
eam cui nebuleticulus est comedia eddidisset. & ad-
stantium quidam talia decantans dixisset. Nunquid
in ista Socrates iniquo pateris animo. Haud egred-
mediusfidius ait. Si quidem in theatro per inde ac
magno inconuiuium salibus mordeor. Sororia istis &
paria architas Tarentinus & Plato gessisse uidentur.
Ille enim ex bello reuersus. rei namque militari operam
dabat agnum incultum ac squalentem offendens.
at cito illius uilico nisi forem. lugeres ait. Plato uero
aduersus deditum uentri seruum fastidiendum ira
peritus uocato sororis filio. Speusippo abi dixit hunc
uerberato. Nam ego nimia exagitor ira. Ardua
hec sine imitatu difficilia dicet quispiam Nec ego

sum nescius. Verum enim uero toto enitendum est, p
posse: ut illis utentes exemplis ab incontinenti &
sceua nimium ira magnam saltem auferamus partem.
Nam cum alias quidem ad res nec cum eorum doctri
na nec cum uirtute certare possumus. sue nichilomi
nus sapientie per inde ac deorum antistes sacrorum ex
positores tedasque gestantes hec imitari pro uiribus
& aliquid deradere conamur de continenda uero lin
gua. de hoc enim uti pposui explicata restat. Si quis
paruum aut contemptibile suspicatur a ueritate ue
hementer erat. Magne enim sapientie tempestiuum
est silentium & omni certe sermone prestantius.
Idcirco maiores nostri mysticas designasse ceremo
nias uidetur ut ex illis capta silenti consuetudine
deorum metum ad humanorum fidem archanorum transfe
remus. Nam cum neminem tacuisse piguerit, dixisse
certe cum plures. Preterea quod silentio retentum
est, effertur per facile. Quod autem edideris reuo
cari nullo modo potest. Scio innumerabiles, ob lin
gue intemperantiam ad maximas incidisse calamita
tes. Ex quibus relictis ceteris unum aut duos ad
umbrationis gratia meminisse sat erit. Cum phi
ladelphus sororem Arsmone cepisset uxorem.
Sotades inquit in sanctam minime rimulam trudit
acculeum. Quo dicto in uicula coniectus multo
tempore putridus intabuit. Et intempestiue dica
citis haud increpandas utique penas dedit quod ut aliis

risum exhiberet in diuturnos collapsus ē luctus.
 Paria & cū his contēdētia Theocritus philosophus
 dixit substinuitq; grauiora non nichil. Alexander
 grecis. ut purpuras pararent uestes edixerat ut cum
 rediret belli contra Barbaros a se confecti uictoriam
 solemnibus celebraret sacrificiis. Tum nationibus
 argentum per capita conferentibus Theocritus iqt.
 Prius quidem prius subdubitabam. nunc uero pspi
 cue sentio hanc tibi secundum Homerū necem fore
 purpuream. qbus ex uerbis magnam ex Alexandro
 conflauit inimicitiam. Regi macedonum antigono
 qui altero carebat oculo cum cecitatem obiecisset.
 haud mediocrem suscitauit iram. Magistꝛ enim
 quoqꝛ Eutrepionem in cēturia quadā constitutū
 ut rationē rederet acciperetq; ad se uenire iusserat.
 Quam cum ille ad eum multociens aduentans retu
 lisset scio inquit Theocritus q ciclopeme crudum
 appones. Quo dicto illi quidem cecitatem huic ue
 ro coquinariam obiectauit artem. Tunc Eutripion
 capite igitur carebis respondit. Et huius dicacitatis
 insanieq; penas lires. de hinc dicta renuntiavit ad
 regem. At ille qui Theocritum interficeret statim
 misit.

Reter hec omnia id quod sanctissimum ē.
 pueri uera profere consuefiant. mentiri enī
 seruille uitium est. & a conctis mortalibus
 infectandum. nec quod apud mediocris etiam



seruos ueniam promereat.

Sta quidem de puerorum ornamentis atque modestia nullam panguitatem aut segnitiam disputaturus accessi. De his autem que deinceps dicturus sum dubius persto & ancipiti magis trahor sententia hac illac in trucine modum uergens in neutram certus inclinor partem. Per multus uero de introducenda aut auertenda re me torpor habet. Ut illam tamen expromam pro rsus audiendum est. Quid illud est? Vtrum qui puerorum amore tenentur eorum societatem & consuetudinem habere linendi. Aut contra prohibendi: & ab ipsorum conuersatione procul arcendi. Cum enim plerisque rigidos patres: moribus acerbos imittesque respitio. qui filiorum dedecus esse arbitrantur si cum eorum amatoribus obuersentur. Hanc rem meis introducere consiliis uereor. Cum autem altera experte animi adiuerto Socratem. Platonem. Xenophontem. Eschinem. Cebetem. & uniuersum illum uirorum cetum. qui mares commendant amores. quique adulescentes ad heruditionem popularem principatum. & ad morum denique probitatem peruexerunt. subinde alter existo. & ad illorum emulationem uirorum ipse detlector. Harum etiam rerum testimonio est Euripides hoc inquit pacto. Sed est amor mortalibus quidam insitus. Animi moderata iustaque seruantis simul. Id Platonis institutum ingenti studio & urbanitate tem

14
peratum. Haud pretermittendum licere inquit is
qui optime de re. P. meriti sunt. Vt quem ex hone
stis forma maluerint iusto sibi deuictum amore me
dia fronte disuauiret. Quod si quos pulcritudinis
libido ceperit. eos fugare ppellareq; conueniet.
Qui autem animum dilectione ac bñuolentia com
plectentur hii penitus comprobadi. Quales Athe
niensium amores & Lacedemonioꝝ existunt. De
his pro ut unusquisq; sibi persuadet: ita etiam suspi
catur. Ego uero postq̃ de puerili iam institutiōe
ac ornamento diserui. ad adolēscētiū etatem trā
seundum paucis esse cenleo.

Epenumero improboꝝ duces moꝝ iculau
qui cum puerili adhuc etati pedagogus ma
gistroq; preficiant. iuuenilem impetum so
lutum uagari sinant cum e contra maior his annis
q̃ puerilibus cautio & obseruantia debeatur. Nam
quis ignorat pueroꝝ delicta parua eē ac medicatu
facilia. Fortassis enim aut pedagogoz icuria aut
preceptoroz in ludis peragendis in obedientia. At
iuuenum peccata imensa plerūq; sunt ac miseriarum
plena. Ventrīs imodestia: paternoꝝ bonoꝝ expilla
tio: alea saltandi proteruia. Ebrietates: amores uirgi
num: mulieꝝ corruptiones. adulteria. Hoꝝ igitur
impetus omni cura & diligentia coercēdi reprimē
diq; fuerant. Petulantem enim uigorem etatis nō
facile a uoluptatum obseruabis incursu. Quocirca

freno illi uehementer opus existit. Ea propter qui
huic etati summopere non resistunt haud intellige
re uidentur se illoꝝ cogitationibus magnā ad ppe
tranda facinora licentiam exhibere. Prudētes itaq;
patres hoc potissimū tempore suma custodire uigi
lantia oportebit. Vt adulescentulos ad modestiā
inducant instruunt, minentur, rogent consulant poli
ceantur. Nunc eoꝝ exempla demonstrent qui ob
suas libidines ad magnas peruenerunt eunnias.

Aut qui per tollerantiam laudes & preclaram sunt
gloriam consecuti. Hec enī duo p inde ac uirtutis
elementa sunt spes honoris ac formido pene. Nā
cum ille ad egregia honestatis opera promptiores
efficiat, hec ad ppetranda uilissima segniores redit.

Eneratim autem liberos nostros a flagici
ossoꝝ hominum consortio segragare dece
bit. Eoꝝ enim malignitatem reportant.
hoc & Pythagoras obscuris p̄cipit sermonibus, quos
in hoc loco positos explanando. Quoniam ad cō
quirendam uirtutem non minimum uidentur asserere
momentum, quale illud. Que magistrates habent
caudas, gustari non oportere, hoc ē cum hominibus
consuetudinem habendam non esse, quos moꝝ de p̄
uatio ipsa denigrat. Iugum stateram que ne trā
scendere, id plurimi iustitiā facere nec eam ullo mo
do transcendere. Neq; in odio insidere hoc est
fugiendum esse occium, puidendumq; ut necessariā

preparemus alimoniam. Haud iniciendam unicuique
 dexteram idem non prompte aut inconsulto concir-
 liari oportere. Angustum ne gestabis anulum, quo-
 niam ita uitam ut eam ne uinculo dstringas, exer-
 cere debebis. Ignem ferro cedi minime decere.
 Hoc est irritandum non esse furem. Haud enim
 conuenit, quin potius cum intumescit ira cedendum.
 Cur ne comanducabis quid aliud insinuat quam ne ani-
 mum offendas sollicitudinibus eum curisue conficiens
 abstinendum affabis, in re civili uersari ne oporteat
 fabis enim piscorum suffragia ferebantur, que sine prin-
 cipatibus attulerunt. Cibos in scabio non esse po-
 nendos. Significat autem in improbum animum urbanos
 imitti non oportere sermones aut ulla uirtutis stu-
 dia. Cogitationis namque cibus est cum ratione
 studium & sermo frugi, quem impurum ac sordidum huma-
 na reddit improbitas, haud retroverti qui ad conter-
 mina proficiscant. Idest quibus moriundum est, cum
 proximum uite terminum intueantur, facile ferant, neque
 merore deprimant.

D priorē denuo materiam flectatur oratio
 Et quod prius aiebam a prauis omnibus &
 assentatoribus praesertim liberos abducemus.
 Copluribus id patribus prefari non desino ac in prae-
 sentiarum rursus dicito. Nullum animantium genus
 assentatoribus esse perniciosius. Nullum quod citius
 in precipitia iuuentutē deducat, qui patres ac filios

radicitis obterunt. Illoꝝ senectutem simul & hoꝝ
adoleſcentiam triſticia & magnis affligentes malis
Et que ipſoꝝ conſiliis clādeſtina quedam iacet eſca
uoluptatem pretendunt. Opulentos patres filios
ut ſobrietatē conſeruent monent aſſentatores ebbri
etatem. Illi temperantiam. Iſti laſciuiam. Illi perſi
moniam. Iſti ſumptus & impenſas. Illi labores ap
petendos. Iſti ſocordiā. Vnuiuscuſq; uitā punctum
eſſe temporis aſſeuerant. Quocirca uiuendum
non autem diminute uiuendum eſſe. Et que uo
bis paternarū cura minarū? Iam pater uti ſaturnus
quidam etate delirat. iam capularis eſt demon. ſub
limen hunc attollamus eum que cum primum efferamus
pleriq; ad ſcortandum accedunt. & itēpeſtiuas
ducunt uxores. Paterna que ad ſenectutem uiati
ca corradunt atq; ſurripiunt. Sceleſtiſſimum homi
num genus. Amicitie ſimulatores. nullam prorsus
eloquendi libertatem deguſtantes hii locupletum
quidem aſſentatores paupeꝝ contemptores aduer
ſus iuuentutem p inde ac ex arte lyrica deducti cum
ſuos ridere nutritores cernunt ultro arrident ex oī
uite parte nothi atq; degeneres. ad diuitum nutum
uitam agunt. fortuna liberi electione ſerui. Tum
magnas ſe pati contumelias oppinantur. cum nullis
afficiantur contumeliis. quoniam alienum fruſtra ci
bum capiant. Quocirca ſi quis pater eſt qui de
bene inſtituendis natis curam gerat. has primum fa

16
studiosas proculet pecudes.

Vm discipulorū etiam flagitia repellant.
Quoniam ii ad mansuetissimas etiā natura
corumpendas satis possunt. Ista quē
honestā & putilia sunt. Que uero dicam hūana.
Aud enim uolo parentes omnino asperos
& natura esse durissimos at preteritorū nō
nullis peccatorū concedendam interdum esse
ueniam ducant. Se quoq; iuuenes aliquādo fuisse
meminerint. Quēadmodum medici amara quedam
uenena dulcibus imiscētes humoribus comitem uti
litatis amenitatem inuenerunt: itaq; & patres incre
pationum rigorem mansuetudine temperent est ne
cesse. Puerorū namq; desideriis remittende inter
dum habere, non nichilq; laxande, quandoq; rursus
intendende leuia presertim delicta moli ferant aīo.
Sin aduersus ipsos ira excanduerint: illico timorem
animi deponant, parentem enī celeres q̄ graues sul
cipere iras prestat. Nam cum quispiam ita diffici
les induit animos, ut non nisi summo cum labore
redire igratiam possit, profecto filiorū odium cōtra
xisse non paruo patefecit iuditio. Vt aliqua etiā
nouisse peccam dissimulent tantius erit uerū surdita
tem & obtusos senectutis sensus ad filiorū cōmissa
transferant. Vt pleraq; uidentes ne uideant, audien
tesq; non audiant. Amicorū crata proferimus quid
nam igitur mirum: si & natoꝝ? Crapulantiū multoꝝ

tiens seruoꝝ ebrietatem minime redarguimus. Interdum pepercisti? Insuper suppeditato moleste aliquando pertulisti. Vltro ueniam exhibe p ser uili quandoq; frandes demulisti? Coybe prorsus iracundiam. Ex agno iuuentos abstulit? Rediit he sternum nonnunq; ex laus temetum? Inscius esto? Vnguenta redolent? Tacitus sis. Hunc i modum petulta iuuetus equini istar pupilli domita mitisq; redditur.

Nitendum ut qui libidinibus succumbunt & increpationibus omnino rebelles existant.

Cōnubio subiungentur. hoc si quidem tutissimum iuuentutis est uinculum. Eas autem despondere filiis uxores conueniet que nec multo nobiliores nec dictiores sunt. Sapientia refertū utiq; prouerbium. equalem tibi mulierem inquire. Nam qui se ipsis longe ampliores capiūt uxores. nō earū maritos ueꝝ maritis mancipia fecisse se nesciunt. Ceterꝝ hisce rebus breuia quedam apponens: confestim precepta circūscribam.

Nte omnia opus ut patres non solum nichil peccando ueꝝ etiam honesta singula pagendo manifestū sese filiis exemplar exhibeant. Vt in eorū uitam quasi quoddam speculū intuentes ab oꝝ simul & sermonum turpitudine se penitus auertant. Nam si quis delinquentes obiurgat filios cum is in eosdem illabatur errores hic

ignorare uidet sub illoꝝ nomine sua se inculare crimi-
na & ut succinte dicā q uita iprobe degunt. hii
nullā seruos aut liberos increpandi licentiā agunt.

Reterea in eoꝝ cōmissis nunc consulendo
nunc iſtruendo uiuēt. Vbi enī ipudēs est
ſenectus ibi & uerecūdos eſſe iuuenes ē ne-
ceſſe. Ad cōparandā filiis modeſtiā dand opera eſt
ut oīa, p reꝝ cōuenientia pſitiantur. Imitent autem
potiſſimum euryditēq; q̄uis illiyrica & barbariſſima
foret mulier. ad erudiendos tñ liberos q̄q̄ i etate iā
puecta ſtudiū ac diſciplinā attigit. Q̄ta uero in
eius filios idulgentiā habuerit uel illud hñde quod
muſis dedicauit epigramma declarat. hieropolitana
euridice poſtq̄ doctrine ac eruditiois deſiderium ce-
piſſet. hunc muſſis titulū cōſecrauit pubeſcētibus. n.
liberis materie itate grādeua ſtructioꝝ atq; uirtu-
tis monumēta litteras i gēti cū labore pducit uniuer-
ſa q̄ in ſuperioribus expoſita ſunt pcepta cōpleti
uoti magiſq̄ admonitionis opus eē forte cenſebitur
ut autē plura pmutationem aſſequamur. & hoc ipm
quada ſortis & nature bonitate p multa q̄ inſuper
dilligētia idigebit. At humano effici poſſe conſtat
ingenio.

Plutarcus de liberis edu-
candis feliciter explicat.

cm
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

18

Go tibi hunc librum Coluci ex media ut
aiunt grecia delegi. Vbi eiusmodi rerum
magna copia est, & infinita pene multitu-
do. Nec uerutus sum ire abste- ut par liberalis ac
sane ingratus accusare. Si ex tanta abundantia tam
parum minimis ad te nutriem. Neq; enim nunc id
ago. neq; ita amens sum. Ut existimē hac tandem
re summis tuis erga me offitiis satisfacere posse.
Sed ut mercatores solent degustationem aliquā reꝝ
uenalium accipere. Quo facilius de illarū emptione
deliberare queant. Sic cum cuperem pro tuis sin-
gularibus meritis summarū beniuolentia in me quic-
quid mea opera, labore industria, efficere possim in
te unum conferre. Hunc tibi libꝝ transcripsi quas
degustationem quādā studioꝝ meoꝝ. Que si tibi
doctissimo homini probata esse sensero, maiori cum
fidutia deinceps aggrediar: tuo grauissimo atq; op-
timo iudicio confirmatus. etiam non paruis minis-
culis sed maioribus tecum agam. quēquē id quod de
muneris paruitate supradixi non ad libꝝ ipsum sed
ad cōuertendi laborem conferi uolo. Nam & si li-
ber per se breuis est, tantum tamen ei ponderis ad-
ducit. Basilii nomen. Ut magnus putari debeat au-
toritate scribentis que quidem apud grecos tanta
est. ut et seueritate uite sanctimonia moꝝ & p̄tetea
optimarū artium studio sacrarūq; litterarū doctrina
ceteris ferme omnibus excellerentur precellere. Sed

cm 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

cum sint per multi atq; incliti libri quos ille accurate scriptos reliquit. Nos in presentia potissimum hunc librum delegimus. quod maxime eum conducere ad studia nostra arbitrati sumus. Atque ideo libentius id fecimus. quod tanti uiri auctoritate ignauiam ac peruersitatem eorum cupiebamus refringere. qui studia humanitatis uituperant. atque ab his omnino abhorrendum censent. quod iis contingit fere. qui ea tarditate ingenii sunt. Ut nihil altum neque egregium ualeant intueri. qui cum ad nullam partem humanitatis aspirare ipsi possint. nec alios quidem id debere facere arbitrantur. Sed hos cum sua ignorantia relinquamus. neque enim digni sunt. de quibus uerba fiant. Et iam Basilium ipsum audiamus. In quo animaduerte queso quanta grauitas sit. uale.

Uita sunt filii que hortantur me ad ea uobis consulenda que optima esse duco. quorum uobis si illa sequimini profutura esse confido. Quippe & huiusmodi etas & multarum rerum usus & insuper quod omnia maxime docet in utraque partem mutationes satis esse expertum humanarum rerum me facere peritum. Itaque possum his qui nuper uitam ingressi sunt quasi uiam aliquam qua tutissime proficiscantur ostendere. Accedit ad hoc quod naturali necessitudine me post parentes nemo est uobis propinquior. Quamobrem ego quidem erga uos non minus beniuolentie habeo quam ipsi parentes. Vos

19
esse conuenit. Nam quicquid tutum est id solum
modo collaudatur. Quod autem cum periculo fit
etiam amiratione prosequimur. Eadem quoque de ani-
mi dispositione sententiam habeo. Nam neque te-
merarium neque audetia prorsus exutum ac timidum
esse decebit. Cum illud quidem impudentiam, hoc
autem seruilem asserat turpitudinem. Media au-
tem in cunctis secare uiam summe & artis & consonan-
tie est. Ad huc cum de disciplina comemorem de
ipsa quid opiner esse discerendum censeo.

Ermonem uno contentum esse membro, non
autem uariis distinctum esse clausulis non
paruum imperitie ac dissonantie signum facio.
Id preterea ad exercitationem fastidiosum & passum
intollerandum arbitror. Vnicus namque canendi mo-
dus & in uariatis personis actus, laborem simul ac
satietatem gignit. At mea uero usquequaque uari-
etas cum ceteris in rebus tum uero in uocibus atque
spectaculis in genuis igitur adulescentibus nihil uel
auditu uel spectatu omitti debet imo nec is qui or-
bis disciplinarum appellatur. Vix hec perinde ac
gustus gratia uel intranscursu perdiscenda sunt.
Fieri autem neque ut in cunctis perfectionem assequatur

Ntiquiorem primariamque philosophiam esse
ducant. Qua in re mea coram ex simili-
tudine quadam constituenda sententia.

Nam sicut compluris naui urbes obire per pulcrum

312

est ita in prestantissima domicilium habere commo-
dissimum ac preciosissimum. Urbane profecto Bionē
philosophum dicere accepimus quemadmodum cum
proci penolopes congressum habere nequerunt eius
se ancillis imiscebant. ita & qui philosophiam con-
sequi non ualent. Per ceteras nullius sane existi-
mationis disciplinas aridi semper ac tenues intabe-
scunt. Quobrem aliarum artium & scientiarum uti
principem constituere philosophia oportebit. Ad
corporis quidem curam duplicem scientiam humana
excogitauit industria. Medicinam dico atque Gim-
nasticam. Quarum altera sanitatem. Altera boriam
imponeret habitudinem animorum atque egritudines
atque langores sola est que curet medeaturque philoso-
phia. Per hanc enim & cum hac scire licet. Quid
honestum. quid turpe. quid iustum. quid iniustum. &
sumatim quid deligendum. quid fugiendum. quomodo
parentibus. quomodo natu grandioribus. quomodo
peregrinis. magistratibus. amicis. uxoribus. ac suis
utendum sit. Utque deos ueneremur. Parentes ho-
noremus. Seniores uereamur. Legibus obtempe-
remus. Magistratibus dicendum sit. Amicos di-
ligere oporteat. In mulieres seruare modestiam.
Caros habere liberos. Minime sceuire cum seruis.
Et quod maximum est in prosperis fortune successi-
bus lecticia non effundi. nec in aduersis casibus tri-
sticia deprimi. nec omnino uoluptatibus esse deditos.

20
autem puto: nisi forte mens uestra me fallit: cū me
intuemini parentum desiderio haud quā moueri.
Si igitur que a me dicuntur, ea uos suscipere ac sequi
parati estis. In secundo eritis ordine laudatorum
apud hesiodum. Si minus: ego sane nihil mollestum
dicam. Vos autem meministis carmīum illorum in
quibus ille poeta inquit. optimū illum esse qui per
se ipsum que agenda sunt conspiceretur. Sequenti
autem gradu, qui aliorū consilia sequeretur, qui uero
ad neutrum horū aptus esset: eum penitus esset inutile
Nec uos ulla admiratio teneat. si quottidie ad ma-
gistros euntibus uobis ueterūq; uirorū & ingenio
& doctrina prestantur p ea que illi scripta relique
cōtinuū ulū & familiaritatē assecutus ego aliqd utili
us ex me ipso uenisse p̄fitear. Equidem hoc ipsum
moniturus uenio. Non oportere uos eiusmodi iuris
ita mentis uestre gubernacula pmittere. Ut qua-
cūq; ducant ea sequamini. Sed ita dūtaxat id quod
utilitatem affert ab illis accipiētes. scire etiam si sit
opus contemnere. Que igitur ea sint & quēadmo-
dum discernantur id iam uobis aperiam hinc sumēs
in initium. Nos quidem o filii hanc humanam uitā
nihil omnino esse arbitramur nec bonum quicquid ex-
istimandum censemus. neq; appellandum quod uti-
litatem nobis hucusq; suppeditet. non itaq; digni-
tatem non amplitudinem maiorū non corporis uires
non formā. magnitudinem. non a cōctis hominibus

habitos honores non ipsum imperium, nō quicquid
dici potest in hac uita excellens. Sed lōgius nostrē
procedunt spes, & ad alterius uite p̄parationem cū
c̄ta molimur. Que igitur ad hanc uitam cōferant ea
nos totis uiribus optanda querendaq; esse arbitra-
mur, que uero illucq; peruenire nequunt. Ut ni-
lius momenti despicienda. Que nam tamen ista
sit uita, & quo pacto uiuatur. Id sane ostēdere plus
negotii esset, q̄ nos in presentia susciperemus.
Maiores etiam auditores, q̄ ipsi nunc estis, ad perci-
piendum requirit. Hoc solum cum dixero satis abū-
de uobis dixisse putabo. Si quis omnē post creatos
homines felicitatem in te concipiat simulq; ī unū
congerat uniuersam ne paruum quidem partē illorū
bonorū adquare comperiet. Sed a minimo illius
uite bono omnia humana simul collecta magis abeē
q̄ umbrā & somnium a ueris rebus. Imo ut proprii
utar similitudine. Q̄to in omni re preciosior est
anima: q̄ corpus, tanta utriusq; uite differentia est.
Ad hanc porro uitam sacri ducunt sermones per
occulta nos erudientes, donec tamen p̄fundū illorū
sensum per etatem nobis percipere posse nō licet.
In aliis uero omnino diuersis quasi in umbris qui-
busdamq; speculis oculos mentis exercere debemus.
Ejos imitantes qui ad certamen se comparant: qui
& saltu & motu manuum ī ludo exercitati calidius
deinceps in certamen descendunt. Et nobis p̄fecto

21
certamen quoddam incubere putandum est: & eque
omnium certaminum maximum. Cuius gratia cuncta
tentanda sunt: & totis uiribus incubendum ad hu-
iusce rei preparationem & poetis & oratoribus & scri-
ptoribus ceteris omnibus denique hominibus inheren-
dum. Vnde nobis ad ingenii exercitationem ali-
qua sit accessura utilitas. Veluti igitur hii qui pigrit
cum primo quibusdam modis id quod colorem rece-
ptum sit, prepararunt tandem postea florem superin-
ducunt, siue purpureum siue quicquid minus alium eodem
nos itidem modo si inelabilis sit apud nos probitatis
sententia cupimus: cum his extraneis disciplinis fu-
erimus inducti. Tunc sacris & occultis operam da-
bimus & qui solem in aqua prius uidere assuefacti
ad ipsam lucem dirigemus intuitum. Si qua igitur
conuenientia utrimque sit: per utilis nobis erit talis
cognitio. si autem nulla sit ea tamen adiuicem con-
ferere: & quo differant interno scire non parum fructus
nobis prebebit ad potioris confirmationem. Sed
quia similitudine utemur ad hanc rem ostendam?
Nempe ut plante propria uirtus est fructum producere:
afferunt tamen aliquem ornatum: & circa ramos frondes
ipse diffusse: Ita perfecto & anime precipuus quidem
fructus est ueritas. Non in amicum tamen est hac
extranea circumdari sapientia, que tamquam frondes quidam
& fructui tegimen prebeat: & speciem intuentibus
lectiorem ostendat. Hoc fecisse aiunt Moysen illum

summa prudentia uir: cuius apud oēs gentes maximum est in sapientia nomen. qui non prius ad dei contemplationem accessit q̄ in egiptiorū disciplinis mentem exercuisse. Hec eadē ferunt de Daniel sapienti sicut cum apud Babilonios Caldeorū sapiētiā ibisset postea rex diuinā attigisse doctrinā. Sed iam satis habunde demonstratum est nō iutile esse mentibus nostris hanc extraneā scientiā. Nunc uero quo pacto illa nobis accipienda sit, dicendum uidetur. Primo igitur ut a poetis incipiam: cum illi uarii multiformesq; sint non oribus que ab ipsis dicuntur, adhibenda est mens. Sed excellētia uiroꝝ facta aut dicta cōmemorant tunc tota mente moueri, atq; inflādari debemus, maximeq; conari ut ita tales ipsi sumus quales illi fuere. Cum uero improboꝝ hominum mentionem incidunt: fugienda ē illoꝝ imitatio auresq; claudende non secus, atq; ipsi ferunt. Vlisem ad syrenum cantus. Praue enī cōfabulationes uia quedam sunt ad facinora. Quā obrem omni diligentia curandum est, ne inter illam quā plerq; sermones habent festiuitatē latenter aliquid admittamus mali. Ut hī qui uenena melle permixta obsorbent. Non igitur laudabimus poetas neq; coniurgia referunt, neq; cum scuras: aut amantes, aut ebrios, aut dicaces imitantur, neq; cum diuite mela cantuq; disoluto felicitatem definiunt. Minime uero cum de diis aliquid dicunt, Et maxie

cū de illis ita narrant quasi plures sint. atq; discor-
des. nam apud eos & frater in fratrem cōiurat. & pa-
rētes filiis & filii parentibus inferunt bella. deorum
uero adulteria. atq; amores & scellestos cūcubitus
& eos maxime summi ac p̄cipis omnium. Vt nulli
asserunt iouis. quē nec de pecudibus quidē sine ru-
bore quis diceret: his relinquemus qui in scena uer-
santur. Hec eadem dicēda sunt & de ceteris scri-
ptoribus: & tunc maxie cum ad uoluptatē loquunt̄
Sed nec orator̄ artem in mentiēdo ymitabimur.
Neq; enim in iudicio neq; usq; alibi mentiri nos de-
cet. qui uerū ac rectum iter uite elegimus. quibus in-
terdita sunt iudicia legis precepto. Sed tunc maxie
oratores amplectemur. cum aut uirtutē extollunt.
aut uitia flumiant. Vt enim ex floribus ceteri qdē
nichil sumunt p̄ter odorem atq; colorem. Apes
uero etiam mella inde sciunt exerpere. Ita qui non
solum festiuitatem uerborū sequuntur fructum ali-
quem percipere possunt. Sed quoniam in apium
mentionem incidimus prolequemur hanc similitu-
dinem. Ille enim nec omnes pariter flores adeunt.
eos totos assumunt. Sed eo solo ablato quod o-
peri suo aptum sit. reliquum esse & ualere sinunt.
Et nos quoq; si sapimus cum id exceperimus. quod
ueritati amicum consentaneumq; sit cetera omnia
transgrediemur. Et uelut in rosis legēdis sentes
uitamus. Ita q̄tum utiliter scriptum est accipiētes

reliquas que nocere possunt declinabimus. Principio igitur disciplinarum quolibet considerare oportet. & ad finem dirigere. lapides ad filum dirigentes dorico prouerbio. Et quoniam ad hanc ueram uitam per uirtutem ascenditur. Virtus autem ipsa a poetis multum ab ystoricis. multo etiam a philosophis laudatur. eorum uerbis maxime est inherendum. Neque enim paucis habet utilitatis consuetudo quedam & familiaritas uirtutum mentibus iuuenum animisque infusa. cum maxime inherere soleant & pene indelebilia esse que in tenera etate discunt. propter annorum mollietatem profunde iusta. Et quid aliud hesiodum uoluisse putandum est. cum ille scripsit carmina que uniuersi decantant. Et aspera inquit primo & pene in uia & sudoris continui & laborum plena est uia que ad uirtutem ducit. Quamobrem nec cuius uis est propter arduitatem illam capescere nec capescenti facile ad cacumen euadere. Sed ubi id superaueris ex cuius fastigio uidere licet. ut uia illa leuis sit & pulcra atque expedita & facilis & longe iocundior quam altera que ad uitia ducit. quam uniuersam simul arripisse ipse idem poeta testatur. Michi quidem uidetur nihil ob aliud. quam ut nos ad uirtutem probitatemque adhortaretur ista dixisse. ne laboribus uicti ante finem desisteremus. Sed & si quis alius similiter uirtutem laudauerit. eius sermones promptissime recipiemus. Ego autem ex quodam uiro qui ad uestigandas

23
poetarum mentes acutissimus habebatur audiui cum
diceret. totam Homeri posui laudem esse uirtutis. omniaque
illius poete huc tendere nisi interdum incidens sit.
Vix in eo loco uel maxime id patere cum finxit ce
phalenoꝝ ducem naufragio eiectionem tantum abfuisse.
ut illos quibus & solus & nudus apparuit uerecun
dia aliqua auerteret: quando quidem pro uestibus uir
tute illum dixit ornatum ut primo regina cum reue
rita sit deinde reliqua facta cum multitudo tanti pa
trauit. Ut relictis epulis quibus comestabatur.
Vnum illum cuncti intuerentur nullumque eorum esse
qui eo tempore magis quicquam ab diis optaret quam ulixem
fieri quicquam & nudum & naufragum. Aiebat ille poe
tarum interpretes hoc in loco Homerum clara uoce clama
re. O homines sit uobis cura uirtutis quam & cum nau
fragio simul enat & in littore nudum eiectionem teaci
bus uenerabiliorem ostendit & profecto ita res est
cetera omnia non magis possidentium sunt quam cuius
que. ut italari ludo huc & illuc transeuntia. Sola
uirtus & uiuenti mortuo stabilis est firma possessio
qua ratione motus michi uidetur Solon. cum inquit
ad diuites. At nos non permutabimus cum uirtute
diuitias. Quoniam uirtus tamena est. diuitias uero a
lias alius possidet. Similia his sunt & atheogide
dicta qui inquit deum quemcunque tandem is senser
it. uarie hominibus talentum appendere. Alio enim
tempore diuitiis affluere alio nichil possidere. Hec

eadem fere à prodico sophista quodam i loco libroꝝ
suoꝝ de uirtute & uitiis sapientissime scripta sunt
cui quidē p̄stande sunt aures. neq; enim spuendus
est ille uir. Is uero ita inquit q̄tum ego memini.
Nam eius uerba nō teneo. nisi quod sine metro sic
ait. Herculem cum is adolescēs esset uestre ferme
etatis diu secum multumq; dubitasse. Vtram uiam
caperet cum duas uideret. unam uoluptatis alteram
uirtutis. Inter ambigendum autem duas accessisse
matronas. has uero esse uirtutem & malitiam. Steti
quidem igitur & si ille silerent manifestam fuisse
diuersitatem illaꝝ. Videri enim alteram accuratissi
me ornatam fluentem deliciis & omnium uoluptatū
examen post se trahentem. hanc itaq; oīa ostentātē.
& multo etiam plura policentem secum trahere her
culem tētauisse. Alteram uero asperam & duram
seuereq; intuentem talia econtra dixisse. Polliceri se
nec uoluptatem aliq̄ nec quietem sed labores picula
sudoresq; infinitos terra mariq; tollerādos. Premiū
autem illoꝝ fore Vt ille aiebat deum fieri. Et hanc
demum herculem secutū fuisse dixit. Et fere omnes
qui modo aliquid in philosophia scripsere. ut quisq;
maxime potuit uirtutem laudauerunt quibus sane
credendum est conandūq; ut in uita nostra id ostē
damus. Nam quisquis ea q̄ alii uerbis dumtaxat
philosophantur rebus ipsis affirmat is uere sapit.
Ceteri uero uelut umbre uolitant. Nec secus ea res

24

se habet q̃ si pictor egregiam uiri formā imitatus
sit. hic autem reuera talis existat qualem ille in ta-
bula exp̃serit. Qui enim uirtutē in cetu hominum
laudant amplissimisq; uerbis extollunt. ipsi uero &
libidines temperantie & q̃stum iustitie añponunt.
Ii mea sententia nichil deferunt ab ystrionibus. q̃
cum poemata inscenāgunt. sepe ut reges uel ut po-
tentes prodeunt cum neq; reges sint neq; potentes
neq; omnino forsan liberi. At qui musicus quidē
si uitare id nullo modo potest. numq̃ patitur liram
sibi disonare neq; chori p̃ceps icc̃cinum sibi choꝝ
habere. Ipse uero quispiam sibi disidebit neq; uitā
consentaneam uerbis prestabit. Sed Euripide au-
ctore linguam quidam iurasse dicet mentem uero
iurata[m] mansisse & bonum uideri. q̃ esse magis cu-
piet. At hic est uultius iniurie terminus. si qd cre-
dere oportebit. Platoni bonum uideri cum non sis.
Ea igitur que de uirtute scripta sunt. ita ut dictum
est accipiendacenseo. Cum autē preclara facta ma-
ioꝝ. aut memorie successionē. aut poetaꝝ uel ystori-
coꝝ libris usq; ad nostrā etatē conseruata sit. nec hu-
ius quidē generis utilitatē negligemus. Ut ecce
pides atheniensis. cum eū quidā ex fori hominib[us]
probris laceraret nichil est irritatus. neq; animo cō-
motus sed per uniuersam diē pseueratū est. cum nu-
llo ille maledicto abstineret. hic uero tāq̃ ea res ni-
chil ad se pertineret contenderet. Vespere iā facto

& tenebris exortis. cū iurgator ille uix eo tempore
abire uellet picles famulo cū lumine accito psecutus
est ipsum. Vt sibi q̄ lōga hec esset ad philosophiā
exercitatio. Item cum quidam iratus. Eruditi mega
rensi necem minaretur Idq; se fatuz iuramento fir
maret. Euclides contra iurauit se pfecto illum pla
catuz. effectuzq; ne sibi infensus foret. q̄ opere p̄ci
um est aliquod huiuscemodi exēplum succerre men
tibus hōinum iā ira efferuescentium? Tragedie
enī nequaq̄ est credendum dicēti Inimicas armabit
ira manus. Sed potissimum esset nullo modo ira
sci. Sin id fieri non potest. at rationis freno mode
randum est. nec est pmittendum longius efferi.
Sed reducamus orationē nostrā ad claroz uiro
rum exēpla. Pulsauit quispiā Socratē sophronisci filium
fatiē eius petulantissime cedens. Socrates uero non
repugnauit. Sed illius petulantie ac ire se pmisit
donec uultus ei nunq̄ tuberfieret. Vex ubi illius
ira satiata est. Socrates quidē nichil aliud egit. nisi
q̄ fronti sue inscripsit p̄cussoris nomē quēadmodum
statuis fieri solet. Ille inquit hoc opus effecit nec
ulterius ulcisci p̄scit. Hec que nostris similia sunt
p̄ digna esse imitatione duco. Hoc enī socraticum
illi nostro conuenit. quod monet ut pcutienti ma
xillā unā. alteram porigamus. tantum ab est ut ulci
scamur. Id autē piclis aut euclidis simile est illi quo
mouemur expectare p̄seq̄ntes & benigne iras illoz

25
tollerare & inimicis bona ꝑcari nō autē maledicere
Nam qui in illis erit preeruditus is postea prece-
ptis nostris acquiescet. nec quasi impossibilia sint. asp-
nabitur haud sane pretereundum est Alexandri re-
gis memorabile factum qui cum darii filias incapti-
uas haberet mīꝝ in modum. ut ab oībus predicatur
formas nec quidē uidere uoluit turpe ratus eos q
uiros uicissent a mulieribus superari. Hoc illi no-
stro conuenit quod aspiciens mulierem ad uolupta-
tem & si rem non consumet tñ quia id concupiuit
in corde suo crimine non caret. Illud autē clinie
Pytagore familiaris difficille est credere non debita
opera. sed fortuito nostris cōuenire. Qui cū po-
sset trium talentorū dānum iure iurando sibi dela-
cto effugere. soluere quidē maluit q̄ iurare q̄q̄ sine
piurio illud facere licebat. Audierat ille ut michi q
dem uidetur. Preceptum domini iuramenta uetātis.
Sed redeo ad id quod in principio dicebam nō oīa
uobis recipienda sunt. sed tantum utilia. Et enim
cum eos cibos qui obesse corpori diligēter uitemus.
Absurdissimum ē disciplinarū quibus animus aliū.
rationem nullam habere sed tāq̄ torrens aliquis que-
cunq̄ sors obtulerit sine delectu īmergere. Et cū
gubernator non temere nauē uentis ꝑmitat. sed ad
portum dirrigat. Et sagitarius ad signum. & faber
ad architectus finem aliquem sue artis respiciat.
Nos ab eiusmodi opificibus ī cognoscēdis rebus

nostris superari. Neque enim manualium operum
finis aliquis est. Vite autem humane finis est nullus
que intueantur qui bene uiuere queunt. Quod si
nulla ratione huc atque illuc in uita iactaremur. Quid
inter nos atque rates gubernaculis carentes itererent
Vix ut musicis generisque certaminibus eorundem sunt
exercitationes quorum & premia, nec ullus cum se pale
stra aut praecartio exercuisset. Lira deinde aut tibia
certabat. Neque Polidamas id agebat nec milon. Sed
alter ante olimpicum certamen curus sistebat curretes
Milon uero in dipeo uncto stabat. nec depelli ab
eo ulla ui poterat. sed resistebat non secus ac statua
quidam plubo afixa. Quod si marcie aut olimpi mu
sicam essent meditati relicto puluere atque gymasio
sero coronas aut gloriam assecuti essent aut effugisset.
ne corpora sua derisui haberent. Sed nec Thimo
theus relicta musica sua in luctantibus uersebat. neque
enim assequutus fuisset ut cunctis musicis ancilleret.
Cui tantum superat artis ut quotiens libuisset ani
mos hominum & ubementi harmonia accenderet. Et
rursus molli ac placida leniret. Quippe cum ali
quando in Alexandri conuiuio eum cantum quem phri
gium appellant. modularetur. usque adeo regem excita
sse dicitur ut ad arma capienda profileret. atque iterum
ad comessatores epulasque reduxisse modulatiue mu
tata. Tantas vires habet in musicis generisque certa
minibus finem suum directa exercitatio. Sed quoniam

in coronarū atq; pugilum mentionem incidimus, p/
sequamur aliq̄tis per in ea re. Porro illi quadam in
credibili tollerantia vires adepti cū infinitis sudori
bus in gīnasio manarint īnumerasq; plagas in exer
citatione tulerint. Victum autē non uoluptarium,
neq; iocundum, sed quē magister ludi prescripserit
uictitarint, & in ceteris oībus ne orationē p̄trahā
ita īstituti sint, ut uictaant certamē acta meditatio
fuerit certaminis tandem se nudant in stadio & su
mo labore ac piculo decertāt. Vt oleastri aut apii
aut eiusmodi corona donetur. Victorieq; a pre
cone bucinent. Nos uero qbus uite premia nostre
adeo mirabilia preposita sunt, Vt nec magnitudo
eorū dici possit, nec multitudo numerari. In utrāq;
aurem securi dormiētes. Altera manu capere posse
credemus? Per multi sane esset inertia. Et Sardana
palus ille primas omniū partes in beatitudine fere
ret uel margites forte, quem neq; aratorem neq; so
sforem, neq; cuiusq; rei actorem fuisse Homerus ait
Si utiq; Homero credendum est potius q̄ Pytacho.
qui inquit arduū esse bonum existere. Multis enī
laboribus susceptis, uix eorū bonorū compos fieri cō
tingit, quorū nichil in hac uita esse simile pauloan
dicebamus. Non igit̄ desidendum est nobis, ne pro
breui uoluptate maxime spes abiciēde nisi uelimus
& conuitia pati & penas subire, non hic apud ho
mines q̄q̄ ne hoc quidem paruum recte sentienti.

sed aut sub terra aut ubicunq; sint illa iudicia. Nā
qui non ex uoluntate deliquit. Is forte aliqua digna
bitur uenia. Qui autem ex pposito peiora eligit
nullā habet exultationem. qui multiplici pena affi-
ciatur. quid aliud q̄ curam anime habendum eteris
omnibus pro nichilo habitis. Non ergo corpori
seruiendum nisi q̄tum suma cogit necessitas. sed ani-
ma bonis artibus iuuenda. Et ex corporis uinculis
ac passionem societate per philosophiam eximēda.
Illud preterea efficiendum est ut corpus laborū pa-
tientissimum sit. Venti autem non ad uoluptatem
sed ad sustentationem porrigendum. Nā q̄ semper
cenas atq; coquos mente agitat epulazq; gratia ma-
ria terras pscrutant miserabili ad modum seruitute
pmuntur. & grauissimo domino tributa pendunt.
nichil patientes leuius q̄ hii qui apud inferos peās
dant. uere ignem diuidentes & cribro aquā ferētes.
& per fossū uas iplere anellantes. nullum finem la-
borū habentes. Tonderi autē aut amici ultra q̄ nece-
ssitas aut miserorū est secundum Diogenem aut in-
iuriorū. Ita q; occupatum esse in corporis ornatu nō
minus turpe dicendum arbitror. q̄ ut pellicem esse
aut adulterum. Quid enī refert homini ingnauo xy-
stide amitiatur an uili aliqua ueste. Dummodo cor-
pus ab intemperie tuteat. Quod & in ceteris obser-
uandum est. nequid superuacue moliamur. nec plus
corpori tribuamus q̄ aīe cōmodum sit. Neq; enī

minus turpe uiro qui uere hoc cognomine dignus
 existat. nimiam corporis curam habere quam ad illam quam
 possessionem effeminatum esse. omne porro studium
 ponere ut corpori quam optime sit. Hominis est se ipsum
 ignorantis nec intelligentis sapiens illud quod non
 id quod cernitur est homo. Sed opus est maiori sa-
 pientia. ut quisque nostrum quid tandem ipse sit possit
 agnoscere. Vix enim uero id assequi non expiata pri-
 us mente impossibile est quam lippis oculis solem per-
 spicere. Expiatio autem anime fit ut & breuiter simul
 & habende uobis dicam per contemptum earum quas
 nobis sensus porrigunt uoluptatum. Non igitur
 oculi pascendi sunt absurdis spectaculorum miraculis.
 non aspectu corporum uoluptatis stimulos relinquen-
 tium non per aures sonus infundendus qui animam
 corumpere possit. Nam & nequitia & ignauia ex hu-
 iusmodi musica gigni solet. Sed ea musica recipienda
 est. qua usus David poeta sacrorum carminum Regem
 ab insania liberauit. Pythagoras & cum iuuenibus
 quibusdam uino lertis saltumque per ciuitatem lasciuienti-
 bus obuiaret. iussisse dicitur ei qui modos faciebat
 ut mutata harmonia doricum personaret. quod ubi
 factum est bachantes illos adeo respiciisse ferunt. ut
 lerta abiecerent & rubore uultus uerecondiam confe-
 ssi domum abirent. tantum interest corrupta an salu-
 bri musica ac salutaris impleare. quam obrem ab hac quidem
 musica que nunc in usu est non secus aborendum

uobis cenleo. q̃ a quauis feditate. Iam uero eos ua-
pores. qui odoratū delectēt aieri miscere. aut unguē-
tis pungi. etiā interdicare uobis erubesco. Quid
dicendū est de his uoluptatibus. que gustu aut ta-
ctu fiunt. an dubitandum quin ille quoq; eiusmodi
sint ut nisi quis eas caueat uentri ac feminis seruire
eos ueluti pecora cōpellant. Deniq; ut sumatī dicā
uniuersum corpus despiciendū est nisi in luto uolu-
ptatum uelimus summergi aut certe tantum ei in-
dulgendum ut philosophie. ut iquit Plato. ministe-
rium p̃stare possit. Eadē ferme Platonis & Paulus
monuit dum ait. Nos non oportere p̃uidentiam
aliquā corporis habere ad uoluptates. nā ii corpus
optime curant. animā uero que eius seruitio uti de-
det negligunt nichil ab hiis differunt. q̃ ut organa
q̃ optima habeat summo studio conquirant. Artē
uero cuius gratia illa organa sunt cōpara despiciūt
Prorsus igitur cōtra seruandum. nā castigare corpus
& cōpescere eius īpectus uti in manē quandā belluā
oportet & eiusdē aduersus animā motus temerarios
rationis habena cōhibere atq; sedare. non autē fre-
na uoluptatum remittere & anime curā abicere &
instar aurige uiolentia equorū tracti desleri. nec py-
tagore meminisse qui cū intelligeret quedam ex fa-
miliaribus suis cibis exercitationibusq; ut p̃guis
fieret curare. Hic inquit non cessat molestionem
sibi carcerē instruere. Quod genus molestie cum

suspicaretur. Plato corpori suo impedere. Achademia
 in salubrem attice locum ferunt ex industria delegisse
 ut plusquam bona habitudo corporis ceu vitis nimia
 luxuries ob eam rem asputaretur. Ipse quoque iam au-
 diui ex medicis summam corporis ualitudinem piculosam
 esse cum igitur hec nimia indulgentia & ipsi corpori
 inutilis sit & anime impedimentum afferat in ea re stu-
 dium ponere manifestissima est insania. Quod
 si corpus continere asuefacti essemus pariter cetera hu-
 ius uite admiremur. Quid enim tibi opus esset si
 uoluptates corporis aspernare. Equidem non uideo
 nisi forte quem iuuaret ut in fabulis de draconibus
 fertur reconditos thesauros uigilando custodire.
 Qui autem ad hec continenda ingenue eruditus
 esset plurimum ab omni facinore & uerbo & opere
 abhoreret. Et quicquid ultra sufficientiam foret siue
 lydia gleba esset siue formicarum auriferarum opus tan-
 to magis displiceret quanto minus indigeret. Sufficien-
 tia autem ipsa non libidine uoluptatum sed natu-
 re necessitate definienda est. nam qui excedunt ne-
 cessitatis terminos similes sunt his qui precipites
 defferuntur nichil stabile inuenientes. ubi possunt
 consistere nullum terminum precipitationis habentes.
 Sed quanto plura amplectuntur tantidem aut & pluris in-
 digent ad uoluptates implendas. Diuitiarum enim ut
 ait Solon nullus est terminus. Vix ad eam rem
 Theoginde mostro utendum est qui ita inquit.

Neque diuitias cupio neque uoto precor sed ut michi contingat ex ipso uita agere omni carente molestia. Porro non in beneuolentia quadam michi in mentem uenit diogenis humana omnia simul continentis quod magno rege dicitur se predicabat. quod ipse uidelicet paucorum indigeret. At nobis nisi Pythie missi sint talenta & infinita soli iugera & numerosa armentorum examina nichil sat erit. Oportet autem ut ego quidem arbitror. nec absentes diuitias optare nec presentibus gloriari nisi quantum scias uti. Sapienter enim socrates quod cum uideret hominem diuitiis affluente eaque de causa fastidio quodam gloriandum uia uadere. non prius inquit te admirabor. quam notum michi fuerit quo pacto scias uti fortunis tuis. An uero phidias policletusque si auro & ebore gloriati essent ex quibus alter illiensibus iouem alter iunonem arguus effinxit ridiculi haberent. aliena bona sibi putantes glorie. propria uero arte qua illud auxilium preciosius factum est silentio pretereunt. nos autem humanam uirtutem non satis decoris ipsam per se habere arbitrantur minori reprehensione dignos esse putabimus. At diuitias quidem contemnemus & uoluptates despiciemus. Verum blandicias & adulationes sectabimur. Et archiloe hec uulpis caliditate. multiplicitateque gaudebimus at nichil est. quod eque fugere debeat sapiens. quam ad ostentationem uiuere & populares sequi auras non autem ueram rationem usque adeo ducere uiuendi habere. Vt etiam si omnes homines reclamarent

209
nichil mutet eorū q̄ recte institurat, etiā si infamiā
uel picula subire p̄ recte factis necesse sit. Nā qui
aliter institutus ē is nichil differe uidet̄ ab egyptio
sophista q̄ & arbor fiebat & aqua & ferra & qcqd
liberet. Siqdem ipse quoq; modo laudabit iustiam,
si id placere audientibus itelliget. Modo eam ui-
tuperabit si id apud quos loquit̄ iniurias esse grata
cognoscet & quod p̄priū assentatorū ē. Vt polipus
ad speciem subiecti sibi colorem mutat. Ita & ipse
ad uoluptatem audientiū uariabat sententiā. Sed
hec in nostris libris adiscemus p̄fectius. In p̄ntia
uero umbrā aliquam uirtutis descripsimus ex his
extraneis doctrinis. Qui enī diligenter equauis re-
cogunt utilitatem, & si minutī id agāt tñ ut magna
flumīa multa ex multis locis accipiunt incrementa.
Nā rō quod inq̄t poeta, si parū paruo superadas
idq; freq̄nter facias nō ad pecunie dumtaxat augu-
mentum recte dictum fuisse putandum ē si ad cu-
ius uis scientie. Bias q̄dem igit̄ unus ex septem sa-
pientibus filio suo ad egyptios p̄fiscenti rogātīq;
patrem qd nā agendum maxie sibi gratum faceret
si uiaticum inq̄t ad senectutem cōpares uirtutem in-
miz p̄ uiatico itelligēs, s̄ a rectoribus termīs illam
circumscribens utpote q̄ eius utilitatem hūano ui-
te spatio diffiniunt. Ego autem siue q̄s tithoi sene-
ctutem, siue iuuatissimi apud nostros matusalem q̄
mille annos minus triginta dicitur uixisse si deniq;

uniuersum tēpus ex quo fuerit hoīes metiat̃ ridebo
puerilē eius sententiā cōtemplā lōgam & insensci-
bile seculum quod qdē tale ē ut q̃madmodum im-
mortalis anime. ita etiā illius seculi nullum finem
mēs possit concipere. At quod ut uiaticū paremus
omnis lapis ut dicunt mouendus ē unde aliqua uti-
litas ad eā rem sit nobis futura. Nō igit̃ q̃a ardua
sint hec & laborosa. Idcirco torpescemus s̃ meōres
illius sententie oportere uidelicet unumq̃q̃ uitam
p̃batissimā eligere. Expectare autem ut cōsuetudo
faciat iā iocundā atq̃ dulcē uideri ea seq̃ aggredie-
mur. Turpe est enim cum tēpus p̃ socordiā abierit
tum demum illud reuocare cum p̃ter dolorem nichil
sit āplius reuocanti redditur. Ego igit̃ q̃ optima esse
rebar ptim nunc uos admonui partim oī uite tem-
pore admonebo. Vos autem cum sint tria morborū
genera utinam ne ei p̃stetis similes quod īsanabi-
le est neu ita mente egrotetis ut pleriq̃ solent cor-
pore egrotare. Nam hī q̃ in parua ualitudine an-
gunt̃ ipsi p̃ficiscunt̃ ad medicos. Qui uero graui-
ori morbo premunt̃ ad se curantes accerunt. At ii
qui in antrabilem insanabiliter transuecti sunt. nec
uenientes quidē medicos recipiūt quod uos non pa-
tiamini. nūc recta consilia aspernantes.



Finis libri deo gratias amen cōpletus. an-
no dñi. M. cccc. lxxi. xvii. die. nouēbris

